

KAKO ANALIZIRATI LAŽNE VESTI

Ova aktivnost je osmišljena sa ciljem da promoviše prednosti kritičkog mišljenja kroz internet istraživanje i vežbanje razmišljanja. Uz pomoć sedam pitanja učesnici vežbaju kritičko ispitivanje informacija.

POTREBAN MATERIJAL	
MATERIJAL	da/ne
projektor	da
flipčart	da
štampani materijal	ne
drugo: pametni telefoni, laptopovi, olovke	da

PRIPREMA
Potrebna je prostorija u kojoj svi učesnici imaju mesta. Svi učesnici treba da imaju pristup laptopu/pametnom telefonu ili tabletu na kojem će sprovesti istraživanje. Laptop treba da bude povezan sa projektorom kako bi rezultate istraživanja mogli da vide svi.

Ciljna grupa	odrasli učenici
Okruženje	<ul style="list-style-type: none"> • predavanje • grupni rad • učešće svih
Vreme	7 jedinica za 45 minuta

KAKO ANALIZIRATI LAŽNE VESTI

METOD / OPIS PROCESA

Praktična primena kritičkog mišljenja

Sedam pitanja se koristi za kritičko preispitivanje teorije „Ptice nisu stvarne“ i za sagledavanje te teorije iz različitih uglova.

„Ptice nisu stvarne“ je satirična teorija zavere koju je osmislio Piter Mekindo (Memfis, Tenesi, 2017). Saznaćemo šta se s njom desilo u nastavku.

Prema teoriji "Ptice nisu stvarne" između 1959. i 1971. godine sve ptice u Sjedinjenim Američkim Državama su istrebljene i zamenjene dronovima. Citirajući Vikipediju, teoretičari zavere tvrde da ptice sede na dalekovodima da bi se napunile i da je ptičji izmet na automobilima metod praćenja. Teorija takođe tvrdi da je američkog predsednika Džona F. Kenedija ubila vlada jer je odbio da ubije sve ptice.

Na mnogim platformama postoji različit sadržaj o satiričnoj teoriji zavere koja nam pomaže da primenimo kritičko mišljenje.

Kako analizirati lažne vesti?

Analiziranje satirične teorije - uz pomoć sedam pitanja - teorija se kritički vrednuje.

KAKO ANALIZIRATI LAŽNE VESTI

METODE	TRAJANJE U MINUTIMA
Kratko predstavljanje teorije zavere "Ptice nisu stvarne"	5
Vežba istraživanja: Ko stoji iza teorije?	45
Vežba promišljanja: Šta je rečeno?	45
Vežba istraživanja: Gde teorija prolazi?	45
Istraživanje: Zašto ova teorija postoji?	45
Promišljanje: Kako su informacije predstavljene?	45
Istraživanje: Ko ima koristi od ove teorije?	45
Istraživanje: Kome se teorija obraća?	45

KAKO ANALIZIRATI LAŽNE VESTI

METOD / OPIS PROCESA

Kratko predstavljanje teorije zavere "Ptice nisu stvarne"

Sledeća pitanja se mogu koristiti za vežbanje kritičkog mišljenja za procenu lažnih vesti.

Da bismo prezentovali metodu, radimo sa teorijom „Ptice nisu stvarne“.

„Ptice nisu stvarne“ je satirična teorija zavere koju je osmislio Piter Mekindo.

Prema toj teoriji zavere, između 1959. i 1971. godine sve ptice Sjedinjenih Američkih Država su istrebljene i zamenjene dronovima. Citiramo Vikipediju - teoretičari zavere tvrde da ptice sede na dalekovodima da bi se napunile i da je ptičji izmet na automobilima metod praćenja. Teorija tvrdi i da je američkog predsednika Džona F. Kenedija ubila vlada jer je odbio da ubije sve ptice. Na mnogim platformama postoji različit sadržaj o satiričnoj teoriji zavere koja nam pomaže da primenimo kritičko mišljenje.

Vežba istraživanja - Ko stoji iza teorije?

Na internetu je moguće pronaći mnogo informacija za nekoliko sekundi. Istraživačka vežba prevazilazi brze rezultate. Potrebno je više od pet minuta za detaljno istraživanje. Cilj je saznati:

- Ko stoji iza teorije?
- Koje osobe/kompanije/grupe su povezane sa tim? Rad se može obavljati u malim grupama ili samostalno.
- Istraživanje se može obaviti, na primer, na sledećim sajtovima:
  1. internet stranica teorije (impresum)
  2. Vikipedija
  3. Instagram / Twitter / Facebook / druge društvene mreže

Svako ima 30 minuta da istraži i prikupi rezultate. Za odabir i prezentaciju rezultata predviđeno je 15 minuta.

KAKO ANALIZIRATI LAŽNE VESTI

METOD / OPIS PROCESA

2. Vežba promišljanja: Šta je rečeno?

Internet stranice ili istraženi internet materijal se pažljivo pregledaju. Čitaju se izjave. Sada dolazi do refleksije. Ovde je odlučujući sopstveni „osećaj varenja“. Sledeća pitanja mogu da pomognu učesnicima:

- Šta osećam kada ovo čitam?
- Da li verujem izjavama?
- Da li ovo potvrđuje nešto što sam ranije čuo?
- Da li uživam u čitanju postova?

Zatim napravite sopstvenu procenu internet stranice/objave:

- Teorija kaže:
- Pronalazim internet lokaciju:
- Preporučio bih internet stranicu drugima:
- Informacije glase:

Na kraju, uz prisustvo svih, raspravlja se o različitim utiscima učesnika.

3. Vežba istraživanja: Gde teorija prolazi?

Pitanje „gde“ se odnosi na saznavanje kojim se kanalima šire izjave, kojim se državama/korisnicima obraćaju, gde postoji pokret, da li se izjave odnose i na vašu državu.

Takođe, različiti kanali se mogu koristiti za istraživanje.

Možete raditi sami ili u malim grupama. Istraživanje se može obaviti, na primer, na sledećim internet lokacijama:

- internet stranice
- Vikipedija
- mediji
- Instagram / Twitter / Facebook / druge društvene mreže

Svako ima 30 minuta da istraži i prikupi rezultate.

Na samom kraju svi se okupljaju i prezentuju se rezultati. Svako ima po 15 minuta na raspolaganju.

KAKO ANALIZIRATI LAŽNE VESTI

METOD / OPIS PROCESA

4. Vežba istraživanja: Zašto ova teorija postoji?

Zašto ova teorija postoji?

Ima li ona neku svrhu?

Opet, različiti kanali se mogu koristiti za istraživanje.

Možete raditi sami ili u malim grupama. Istraživanje se može obaviti, na primer, na sledećim internet lokacijama:

- internet stranice
- Vikipedija
- medijski portali
- Instagram / Twitter / Facebook / druge društvene mreže

Svako ima 30 minuta da istraži i prikupi rezultate.

Na samom kraju svi se okupljaju i prezentuju se rezultati. Svako ima po 15 minuta.

5. Promišljanje: Kako su informacije predstavljene?

Kako se informacije šire?

U kom tonu, sa kakvim stavom se informacije šire u internet prostoru / u objavama?

Istraživački zadaci su raspoređeni, učesnici mogu raditi sami ili u malim grupama.

Istraživanje se može obaviti, na primer, na sledećim lokacijama:

- internet stranice
- Vikipedija
- mediji
- Instagram / Twitter / Facebook / druge društvene mreže

Svako ima 30 minuta da istraži i prikupi rezultate.

Za izbor i prezentaciju rezultata u kojima učestvuju svi, svako ima po 15 minuta.

KAKO ANALIZIRATI LAŽNE VESTI

METOD / OPIS PROCESA

6. Istraživanje: Ko ima koristi od ove teorije?

Pitanje: Ko profitira, ko ima koristi?

Ovde se može ispitati finansijska korist (majice, prodaja drugih proizvoda), kao i ko ima koristi od toga da se ova informacija iznosi ljudima (proizvođači dronova? CIA?).

Rad se može obavljati samostalno ili u malim grupama.

Istraživanje se može obaviti, na primer, na sledećim lokacijama:

- internet stranice
- Vikipedija
- mediji
- Instagram / Twitter / Facebook / druge društvene mreže

Svako ima 30 minuta da istraži i prikupi rezultate.

Za izbor i prezentaciju rezultata imate 15 minuta.

7. Istraživanje: Kome se teorija obraća?

Ciljna grupa izjave/internet stranice

Kada procenjujemo informacije, korisno je otkriti kome su informacije namenjene. Ako ciljna grupa nije jasno navedena, postoje drugi načini da saznate kome se obraćate:

- Ton informacija (Satiričan? Naročito „mladački“? Činjenično informativan?)
- Gde se informacije šire? Twitter se delimično obraća drugačijim ljudima od Facebook-a, Instagram se razlikuje od TikTok-a. A kome se obraća preko YouTube-a?

Istraživački zadatak:

- Na koju ciljnu grupu ukazuje internet lokacija?
- Kakav je grafički dizajn stranice?
- Kojim tonom se prenose informacije?
- Gde se distribuiraju informacije?

Svako ima 30 minuta da istraži i prikupi rezultate.

Za izbor i prezentaciju rezultata imate 15 minuta.

